

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

1

10.03.2024 रविवारः वि.सं. २०८० फाल्गुणकृष्णपक्षः अमावस्या फाल्गुण २७ प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-138

2

लोकसभा-निर्वाचनम् :
नवप्रदेशाध्यक्षस्य नेतृत्वे
हिमाचले लोकसभानिर्वाचनं
स्पर्धयितुं काङ्ग्रेसस्य सज्जता

धर्मशालायां भारतेन तृतीये
दिने एव विजिता प्रतिस्पर्धा।
इंग्लैंडदलं पाली चतुष्पष्टिः
धावनांकैः च पराजित्य 4-
1तः विजिता श्रृंखला

3

सततं परिवर्तन-
शीलस्य मनसः कृते
आत्मानुभवः कथं
शक्यः?

4

प्रमुखाः वार्ताः

त्रयोविंशतिः दिनाङ्कं यावत्
चलिष्यति पोषणपक्षः

महिला-बाल विकास-मन्त्रालयेन
गतशनिवासरत् अस्य मासस्य,
त्रयोविंशति दिनाङ्कं यावत् पोषण-
पखवाडा-चतुर्विंशत्यधिक द्वि-
सहस्रतमवर्षस्य आयोजनं क्रियते।
पखवाडा इति अभियानावधौ “ पोषण
भी पढाई भी” गर्भिन्त्रिणां पोषण-
स्वास्थ्योः विषये जागरूकतां संवर्धयितुं
आहार-प्रथाः समेत्य अनेकेषु विषयेषु
अनेके सामुदायिक-क्रियाकलापाः
जागरूकता- कार्यक्रमाः आयोज्यन्ते।

कांग्रेसदलस्य वरिष्ठ नेता
सुरेश पचौरी भाजपादले

भाविलोकसभानिर्वाचनम् अभिलक्ष्य
कांग्रेसदलस्य वरिष्ठ नेता सुरेश पचौरी
भोपालनगरे भारतीय जनता पार्टी-इति
दलस्य सदस्यतां अंगीकृतवान्। पचौरी
महोदयेन सह पूर्व-सांसदः वर्तमानः
राज्य-कांग्रेस उपाध्यक्षः च गजेन्द्र
सिंह-राजू-खेड़ी, संजय-शुक्ला,
विशालः पटेलः, अर्जुनः पलिया,
कैलास मिश्रा अपि भाजपा दलस्य
सदस्यतां अंगीकृतवन्तः।

सुभाषितम्

न हर्मयाणि तीर्थानि
न देवा मृच्छिलामयाः।
ते पुनन्त्युरुकालेन
दर्शनादेव साधवः॥

भावार्थः- नदियों का पवित्र जल या
भगवान की मूर्ति के दर्शन मात्र से भक्त
का मन शुद्ध नहीं होता अपितु लंबे समय
ध्यान लगाने के बाद ही अंतःकरण शुद्ध
होता है। परन्तु संतों के केवल दर्शन
मात्र से ही हम पवित्र हो जाते हैं।

प्रतीकसाठव्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

भाजपेति-शासित् प्रशासने पूर्वोत्तर-राज्येषु विकासस्य गतिं तीव्रीकर्तुम् एकस्य शुद्ध-परितन्त्रस्य स्थापना कृता-प्रधानमन्त्री

प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी अकथयत् यत् भाजपेति-
शासित् प्रशासने पूर्वोत्तर-राज्येषु विकासस्य गतिं
तीव्रीकर्तुम् एकस्य शुद्ध-परितन्त्रस्य स्थापना कृता
अस्ति। अद्य असम-राज्ये जोरहाट-क्षेत्रे होलोगा-
पाथर क्षेत्रे अहोम-योद्धः लचित-बोर्फन इत्यस्य
चतुरशीति-फीट- परिमितस्य विशाल-मूर्तेः
अनावरणस्य अवसरे प्रधानमन्त्री इमान् विचारान्
प्रकटितवान्।

प्रधानमन्त्री सबलं प्रोक्तवान् यत् पूर्वोत्तर राज्यानां
विकासः अशेष-देशस्य कृते महत्त्वपूर्णो वर्तते।
सः उक्तवान् यत् भाजपा शासित राज्येषु निर्धन
जनानां समस्या प्रमुखरूपेण श्रूयते। असम राज्ये
प्रधानमन्त्री आवास-योजना-ग्रामीण-इत्यस्य
अन्तर्गतं निर्मितेषु पञ्चाशदधिक-पञ्च-लक्ष गृहेषु-
गृह-प्रवेशस्य अवसरे प्रधानमन्त्री हर्षः प्रकटयता
इमे विचाराः प्रकटिताः। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्र
मोदिना असम राज्यस्य काजीरंगा-राष्ट्रिय उद्यान-
व्याघ्र- अभ्यारण्योः च रमणीयतायाः उल्लेखः
कृतः। पुनश्च सः निवेदितवान् यत् जनैः अत्रागत्य
अस्य उद्यानस्य भ्रमणं करणीयम् सममेव राज्यस्य
जनानां सौन्दर्यं उत्साहं च दर्शनीयम्। असम-
राज्ये भ्रमणस्य द्वितीय-दिवसे प्रधानमन्त्रिणा
आभासीय माध्यमेन पञ्चशताधिकसप्तदशसहस्र
कोटि रूप्यकाणाम् विविध-परियोजनानां उद्घाटनं
कृतम्।

प्रधानमन्त्रि-द्वारा तिनसुकिया-चिकित्सकीय
महाविद्यालयस्य चिकित्सालयस्य च बी. बरूआ-
कर्क-संस्थायाम् एकस्य शिशु-उपचार केन्द्रस्य
बरौनी क्षेत्रात् गुवाहाटी-नगर-पर्यन्तं प्राकृतिक-
वातीयेन्धन प्रणालिकायाः ऑयल इण्डिया-इति
निगमस्य द्वयोः तैल यन्त्रयोः केन्द्रयोः च उद्घाटनं
कृतम्। प्राक् प्रधानमन्त्री विकसितम् भारतम्
विकसितम् पूर्वराज्यम्-इत्यस्मिन् कार्यक्रमे
अरूणाचल-प्रदेशस्य ईटानगरे प्रतिभागितां
अकरोत् । अस्मिन् अवसरे प्रधानमन्त्रिणा
षडशताधिक पञ्चपञ्चाशत् सहस्र कोटि रूप्यकाणां
विकास परियोजनानाम् उद्घाटनं कृतम्। इमाः
परियोजनाः रेल-मार्ग-स्वास्थ्य-आवास-शिक्षा-
अवसंरचनायाः सूचना प्रौद्योगिक्याः क्षेत्रे च विकासं
दृढीकरिष्यन्ति ।

शिमलायां निर्मायते प्रथमः ऋतुविज्ञानसंग्रहालयः ऋतुविज्ञानविभागस्य इतिहासः चित्रवीथिद्वारा दृश्यते

हिमसंस्कृतवार्ता- शिमला।

ऋतुविज्ञानकेन्द्रशिमलाद्वारा प्रदेशस्य राजधान्यां
शिमलायां राज्यस्य प्रथमऋतुविज्ञानसङ्ग्रहालयस्य
निर्माणं क्रियते । स्कैण्डल-प्वाइण्ट इत्यस्य
समीपे स्थितस्य युव-वुमेन्स-क्रिश्चियन-
एसोसिएशन् (YWCA) इत्यस्य भवनस्य
उपरितनतलस्य उपरि अस्य निर्माणं भविष्यति ।
अत्र ऋतुविभागस्य इतिहासः
छायाचित्रशालाद्वारा कथ्यते। १८७५ तमे वर्षे
भारतस्य ऋतुविभागस्य स्थापना कथं जातम्
इति दर्शयिष्यते । तेषु कालेषु ऋतैः निरीक्षणं
कथं भवति स्म ? पर्यटकानां स्थानीयजनानाञ्च
कृते अपि उद्घाटितं भविष्यति। अस्मिन्
विभागस्य प्रथमस्य ऋतुविज्ञानस्य संवाददातुः
हेनरीफ्रांसिस् ब्लैनफर्डस्य द्वितीयस्य संवाददातुः
रुचिरामसाहनी इत्यस्य च विभागस्य अन्येषां
वरिष्ठसंवाददातृणां च कार्यं तेषां सम्बद्धाः
स्मृतयः च कथिताः भविष्यन्ति।
ऋतुविभागे कथं ऋतोः निरीक्षणं भवति ? तस्य
आदर्शः अपि निर्मितः भविष्यति ।
शिमलानगरस्य ऋतुविज्ञानकेन्द्रस्य निदेशकः
सुरेन्द्रपालः अवदत् यत् यत्र संग्रहालयस्य
निर्माणं भविष्यति तत्र १९०५ तः १९०६ पर्यन्तं
भारतस्य ऋतुविभागस्य कार्यालयम् आसीत्
शक्यन्ते ।

१९०६ तः १९२८ पर्यन्तं शिमला-नगरस्य
सी.टी.ओ. इत्यत्र अभवत्। कच्चीघाट्यां
स्थितस्य मुद्रणालयस्य कार्यालये प्रतिदिनं ऋतोः
प्रतिवेदनानि निर्मायन्ते स्म । १९२८
तमवर्षानन्तरं पुणे-नगरं, अन्ते च नवदिल्ली-
नगरं प्रति स्थानान्तरितम् । अधुना
स्मारिकारूपेण शिमलानगरे छायाचित्रसङ्ग्रहालयः
निर्मायते, यत्र रोचकाः सूचनाः उपलभ्यन्ते।
स्वचालित-ऋतुविज्ञानव्यवस्था प्रत्येकं १५
निमेषेषु ऋतोः स्थितिं दर्शयिष्यति
विभागेन निर्माणाधीनस्य अस्मिन् संग्रहालये
छायाचित्रसङ्ग्रहालयस्य अतिरिक्तं
स्वचालितमौसमव्यवस्था अपि स्थापिता
भविष्यति। मॉल रोड सहितं परितः क्षेत्राणां
ऋतोः स्थितिं प्रत्येकं १५ निमेषेषु कथयति एव।
एतेन प्रतिकूलवायुस्थितौ समये समुचितपदं
ग्रहीतुं साहाय्यं भविष्यति । राज्ये २७
स्वचालितमौसमव्यवस्थाः स्थापिताः सन्ति ।
शिमलानगरस्य बैमलोई-नगरस्य समीपे
सीपीआरआइ-कार्यालये अपि अस्य स्थापना
कृता अस्ति । स्वचालितमौसमव्यवस्थाः
मौसमविदः वर्षा, चक्रवातः अथवा तीव्रतः विषये
सचेष्टयिष्यन्ति, येन पूर्वमेव सुरक्षापरिहाराः कर्तुं
शक्यन्ते ।

“नारीशक्ति से जलशक्ति” इति जलशक्त्याभियानस्य पञ्चमं संस्करणं प्रारब्धम्

केन्द्रीय-जल-शक्ति-मन्त्री गजेन्द्र-सिंह
शेखावतः नवदिल्ल्यां राष्ट्रव्यापिनं
जलशक्ति-अभियानं-वृष्टि ग्रहणं
चतुर्विंशत्यधिक द्विसहस्रतमवर्ष इत्येतस्य
अभियानस्य उद्घाटनं कृतवान्। अस्य
अभियानस्य पञ्चमं संस्करणं “नारीशक्ति से
जलशक्ति” इत्यस्ति।
शीर्षकः जलप्रबन्धन-संरक्षण-
संधारणीयेषु कार्येषु महिलानां महत्त्वपूर्ण-
भूमिकां प्रोत्साहयति अभिज्ञानं कारयति
इति।

दिव्याङ्गजनानाम् शक्तिकरणविभागेन सहमतिपत्रं हस्ताक्षरितम्

दिव्याङ्गजनानाम् शक्तिकरणविभागेन
SignAble Communication इत्यनेन
सह सहमतिपत्रं हस्ताक्षरितम्।
सहमतिपत्रमिदं वाक्-श्रवण-अक्षमता-
युतानां जनानां समर्थने संशोधनाय एकः
महत्त्वपूर्ण पदक्षेपो वर्तते। अस्योद्देश्यं
दृष्टि-श्रवण-बाधित-दिव्याङ्गजनानां कृते
संचारं सुलभतां च संवर्धनम् अस्ति।
सामाजिकन्यायशक्तिकरणमन्त्रालयेन
एकस्मिन् विज्ञप्तौ उक्तं यत्
दिव्याङ्गजनानां वाक्श्रवणदिव्याङ्गतायाः
साहाय्यार्थं साइन-एबल-सञ्चारसहकार्यं
सीएसआर-वित्तपोषणेन
भारतीयसांकेतिकभाषायाः दुभाषिणः
प्रदास्यते । एषा सहायता सप्ताहेषु प्रातः
नव वादनात् सायं सार्धं पञ्च वादनपर्यन्तं
प्रचलिष्यति।

लालू प्रसादयादवस्य
सम्बन्धिनः सुभाष-प्रसाद
यादवस्यः विभिन्नेषु स्थानेषु
प्रवर्तनन्यायालयस्य अन्वीक्षणम्
बिहार राज्ये प्रवर्तन निदेशालयः राजद-
दलस्य प्रमुखस्य लालू प्रसादयादवस्य
सम्बन्धिनः सुभाष-प्रसाद यादवस्यः
विभिन्नेषु स्थानेषु सहसान्वीक्षणं
विदधाति।

हिमाचले वन्देभारतबससेवा आरब्धा पालमपुरतः काङ्गड़ामार्गेण अम्बं प्रति गमिष्यति बसयानम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।
हिमाचलप्रदेशपर्यटनविकासनिगमेन हिमाचलप्रदेश- पर्यटन- वन्देभारत- बससेवा आरब्धा, यस्य शुभारम्भः शनिवासरे उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री पर्यटनविकासनिगमस्य अध्यक्षः (मन्त्रिमण्डलपदवी) आर.एस. बाली हरितध्वजं प्रदर्श्य कृतवन्तौ। अस्मिन्नवसरे श सः अवदत् यत् राज्यस्य प्रथमा वन्देभारतबससेवा पालमपुरतः ऊनामण्डले अम्बपर्यन्तं नागरोटा-काङ्गड़ामार्गेण आरभ्यते, यस्य उद्देश्यं वन्देभारतरेलयानस्य पर्यटकान् काङ्गड़ामण्डलं प्रति आनेतुं वर्तते। एतद् बसयानं पालमपुरतः प्रातः ८ वादने प्रचलिष्यति, अम्बतः काङ्गड़ा पालमपुरं च प्रातः ११:३० वादने पर्यटकान् नेष्यति। वन्देभारत-बसयानं वोल्वोश्रेण्याः बससेवा वर्तते, या सर्वाभिः सुविधाभिः परिपूर्णा भविष्यति। अस्मिन् पर्यटकाः काङ्गड़ा-यात्रायाः आनन्दं लब्धुं शक्नुवन्ति।

हिमाचले पर्यटनस्य उन्नतिः भविष्यति- उपमुख्यमन्त्री

अग्रिहोत्री इत्यनेन उक्तं यत् जनानां कृते वन्देभारत बससेवायाः निरन्तरसुविधा भविष्यति। अस्याः बससेवायाः माध्यमेन हिमाचलप्रदेशे पर्यटनस्य अपि प्रचारः भविष्यति। अस्याः बससेवायाः संचालनेन काङ्गड़ामण्डलस्य जनानां कृते बहु सुविधा भविष्यति इति सः अवदत्। इयं बससेवा काङ्गरामण्डलस्य जनानां कृते वन्देभारतरेलयानेन यात्रां कर्तुं बहु लाभप्रदा सिद्धा भविष्यति। सः अवदत् यत् पूर्वं काङ्गड़ामण्डलस्य जनानां वन्देभारत-रेलयानं ग्रहीतुं निजीवाहनं टैक्सी-यानं वा गृहीत्वा अम्ब-नगरं गन्तव्यम् भवति स्म। परन्तु अधुना अस्य बसयानस्य चालनेन जनाः बहु लाभं प्राप्सुः। एतेन जनानां धनस्य समयस्य च रक्षणं भविष्यति, पर्यटनक्षेत्रस्य अपि उन्नतिः भविष्यति।

बसमार्गेषु बसमार्गाः योजिताः भवन्ति

सः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशे पर्यटनस्य प्रवर्धनार्थं व्यवस्थितरूपेण बसयानानां जालं स्थापयितुं सर्वप्रयत्नाः क्रियन्ते। सः अवदत् यत् जनानां सुविधायै रेलस्थानकानि, चिकित्सालयाः, विमानस्थानकानि, धार्मिकपर्यटनस्थानानि च बसमार्गेण संयोज्यन्ते। अस्यां श्रृङ्खलायां चिन्तनपूर्णतः खाट्टुश्यामपर्यन्तं, हमीरपुरतः वृन्दावनपर्यन्तं, हमीरपुरतः अयोध्यापर्यन्तं बससेवा अपि प्रचलिता अस्ति।

धर्मशाला- सुधीरशर्मणः विद्रोहस्य कारणत् शीर्षनेतृत्वेन धर्मशाला- खण्डस्य कांग्रेससमिति निरस्ता

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। अखिलभारतीय काङ्ग्रेस कार्यसमितेः सदस्यः तथा राज्यकार्यप्रभारी सांसदः राजीवशुक्लस्य अनुमोदनानन्तरं, प्रदेश काँग्रेसस्य अध्यक्ष एव सांसदप्रतिभासिंह द्वारा तत्कालप्रभावेन धर्मशालाखण्डस्य कांग्रेससमिति निरस्ता अस्ति। राज्यकाङ्ग्रेससङ्घटनस्य महासचिवः रजनीश किमटा इत्यनेन अस्मिन् विषये अधिसूचना निर्गता अस्ति। शीघ्रमेव धर्मशालाखण्डकाङ्ग्रेससमित्याः सङ्घटनं भविष्यति इति तेन उक्तम्।

लोकसभा-निर्वाचनम् : नवप्रदेशाध्यक्षस्य नेतृत्वे हिमाचले लोकसभानिर्वाचनं स्पर्धयितुं काङ्ग्रेसस्य सज्जता

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

हिमाचलप्रदेशे काङ्ग्रेसेन नूतनाध्यक्षस्य नेतृत्वे लोकसभानिर्वाचनं प्रतिस्पर्धयितुं सज्जता आरब्धा। राज्ये प्रचलति राजनैतिक-अशान्ति-मध्ये स्थितिं सामान्यीकर्तुं आगताः दलस्य पर्यवेक्षकाः डी.के.शिवकुमारः भूपेन्द्र-हुड्डा च मण्डी-संसदीयक्षेत्रात् वर्तमानप्रदेशाध्यक्षा प्रतिभासिंहां निर्वाचनं कृत्वा नूतनाध्यक्षस्य नियुक्तेः पक्षे स्तः। शीर्षनेतृत्वाय प्रस्तूयमाणे प्रतिवेदने कर्नाटकस्य उपमुख्यमन्त्री डी.के.शिवकुमारः, हरियाणायाः पूर्वमुख्यमन्त्री भूपेन्द्र-हुड्डा च शीघ्रमेव अस्मिन् विषये परिवर्तनस्य अनुशंसाम् अकरोत्। एतादृशी परिस्थितौ लोकसभानिर्वाचनपर्यन्तं राज्ये अस्थायीरूपेण नूतनाध्यक्षस्य नियुक्तेः विषये अनुमानाः तीव्राः अभवन्। विधानसभानिर्वाचनात् पूर्वं काङ्ग्रेसपक्षेण प्रदेशाध्यक्षा प्रतिभासिंहद्वारा चत्वारः कार्यरताः अध्यक्षः नियुक्ताः आसन्। कार्यवाहकप्रदेशाध्यक्षाः कृतौ हर्षमहाजनः पवनकाजलः च काङ्ग्रेसं त्यक्त्वा भाजपायां सम्मिलितौ। राजेन्द्र राणा अपि कार्यवाहकाध्यक्षपदात् त्यागपत्रं दत्तवान् अस्ति। विधानसभायाः उपध्यक्षत्वस्य कारणात् विनयकुमारः तकनीकीरूपेण कार्यकारिणीसभापतिपदे कार्यं न करोति। एतादृशी सति नूतनाध्यक्षस्यनियुक्तेः मार्गः काङ्ग्रेसस्य कृते सुलभः न भविष्यति। अस्मिन् राजनैतिकसंकटकाले सर्वकारस्य सपङ्कटनस्य च मध्ये उत्तमं समन्वयं निर्मातुं समर्थं नेतारं नेतृत्वं दातुं चर्चा वर्तते। सूत्रेषु उक्तं यत् दलस्य एकस्य पूर्वाध्यक्षस्य पुनः प्रभारं दातुं विचारः आरब्धः अस्ति। सर्वान् समूहान् एकत्र आनेतुं सक्षमनेतुः अन्वेष्टुं कार्यं प्रचलति। अपरपक्षे पर्यवेक्षकैः अपि स्वप्रतिवेदने उक्तं यत् आगामिदिनेषु समन्वयसमित्याः घोषणा करणीयम्, त्रयाणां सदस्यानां नामानि शीघ्रमेव घोषितानि भवेयुः।

समित्यां मुख्यमन्त्री, उपमुख्यमन्त्री, राज्यकाङ्ग्रेसस्य अध्यक्षं च नियुक्तुं पूर्वमेव घोषितम् अस्ति।

कांगड़ा, शिमला- हमीरपुर इत्येतेभ्यः सशक्तप्रत्याशिणः अन्वेषणम्

काङ्गड़ा-शिमला-हमीरपुर-संसदीय निर्वाचनक्षेत्रेभ्यः काङ्ग्रेसः सशक्तं प्रत्याशीं इच्छति। हमीरपुरे काङ्ग्रेसपक्षः क्रमशः अष्टसु निर्वाचनेषु पराजितः अस्ति। १९९६ तमे वर्षे विक्रमसिंहः निर्वाचने विजयं प्राप्तवान् ततः परं काङ्ग्रेसः एतत् आसनं न प्राप्तवान्। अस्मिन् समये अपि सम्भवति यत् काङ्ग्रेसस्य केन्द्रीयमन्त्री अनुरागठाकुरेण सह स्पर्धा भविष्यति। मुख्यमन्त्री सुक्खुः उपमुख्यमन्त्री मुकेश-अग्रिहोत्री इत्येतयोः गृहसंसदीयनिर्वाचनक्षेत्रे दलस्य विश्वसनीयतां रक्षितुं काङ्ग्रेसस्य सशक्तस्य प्रत्याशिनः उपरि विश्वासः करणीयः भविष्यति। विगतत्रिषु निर्वाचनेषु भाजपा शिमला-काङ्गड़ा-संसदीयासनेषु विजयं प्राप्नोति। एतानि संसदीयासनानि जेतुम् अपि काङ्ग्रेसः अभ्यर्थिनः अन्वेष्यति।

जयरामठाकुरः - केवलं निर्वाचनसमये एव 'महिला सम्माननिधिं' स्मरति काङ्ग्रेसदलम्

हिमसंस्कृतवार्ता- शिमला। विपक्षस्य नेता जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् काङ्ग्रेससर्वकारः महिलानां वञ्चनं करोति। यथा विधानसभानिर्वाचने राज्यस्य मातृभगिनीभ्यः महिलासम्माननिधिनाम्ना प्रपत्राणि पूर्यितुं प्रार्थिताः, तथैव अस्मिन् समये अपि लोकसभानिर्वाचने काङ्ग्रेससर्वकारः पुनः महिलाभ्यः सम्माननिधिनाम्ना प्रपत्राणि पूर्यितुं प्रेरयति। काङ्ग्रेससर्वकारः सम्पूर्णतया उदघाटितः अस्ति, अधुना राज्यस्य जनाः तस्य जाले न पतन्ति। लोकसभानिर्वाचने काङ्ग्रेसस्य कार्याणां राज्यस्य जनाः समुचितं उत्तरं दास्यन्ति। सः अवदत् यत् विधानसभानिर्वाचनसमये काङ्ग्रेसेन पूरितानां महिलासम्माननिधिप्रपत्राणां किं जातम्, निर्वाचनसमये एव काङ्ग्रेसः महिलासम्माननिधिं किमर्थं स्मरणं करोति इति मुख्यमन्त्रिणा वक्तव्यः।

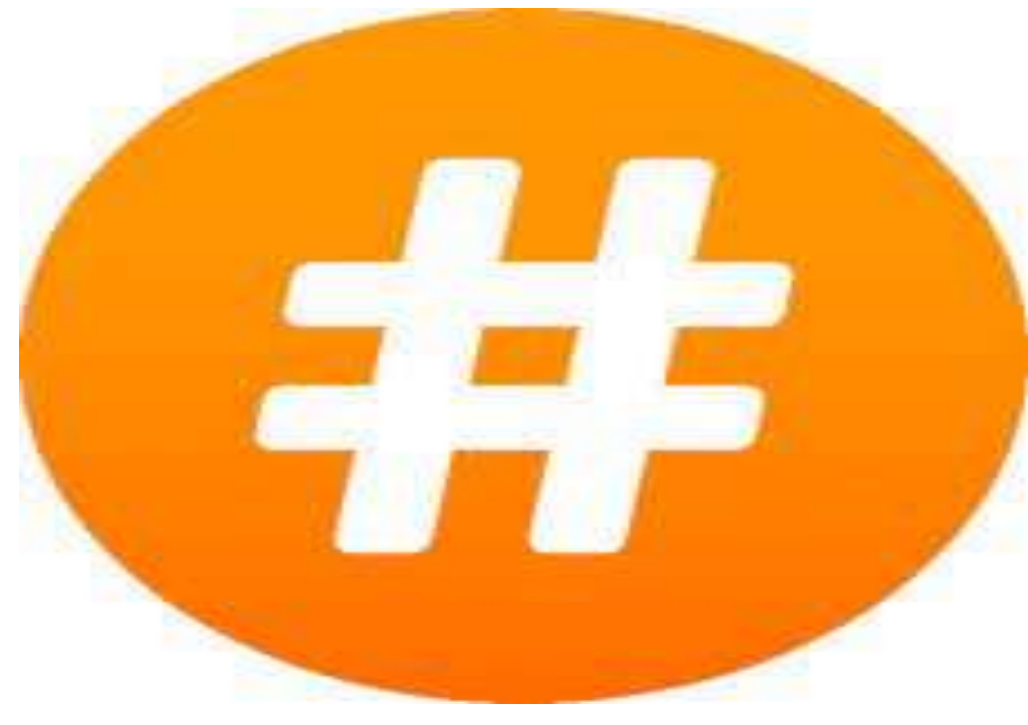

सहस्रकोटिरूप्यकाधिकं व्ययः भविष्यति। न राज्यस्य जनाः न च तत् कार्यान्विताः अधिकारिणः सर्वकारस्य एतां घोषणां अवगन्तुं समर्थाः सन्ति।

जयरामठाकुरः अवदत् यत् काङ्ग्रेसस्य अस्याः निर्वाचनप्रतिश्रुतेन अद्यावधि एका अपि महिला एतत् मानदं न प्राप्तवती, परन्तु राज्यस्य प्रत्येकस्मिन् प्रमुखे स्थाने अस्याः योजनायाः फलकानि दृश्यन्ते। सः अवदत् यत् अस्याः योजनायाः अन्तर्गतं मातृभगिनीभ्यः योजनायाः लाभं दातुं स्थाने सर्वकारः केवलम् अस्याः योजनायाः प्रचारार्थं धनं व्यययति। मिथ्यायोजनानां प्रचारस्य स्थाने सर्वकारः जनकल्याणकार्येषु धनं व्यययति चेत् श्रेयस्करो भविष्यति इति विपक्षनेता अवदत्। सः अवदत् यत् अस्मिन् समये हिमाचलस्य जनाः सर्वकारस्य कस्यापि असत्यस्य, वञ्चनस्य वा मोहे न भविष्यन्ति। काङ्ग्रेसेन मृषावादेन सत्ता प्राप्ता इति प्रत्येकः हिमाचली जानाति, केवलं मृषावादेन एव सत्तायां स्थातुम् इच्छति। अतः अस्मिन् समये राज्यस्य जनाः काङ्ग्रेसस्य सर्वेषां असत्यस्य सम्यक् उत्तरं दातुं गच्छन्ति। लोकसभायां भाजपा प्रत्येकं मतदानकेन्द्रतः अग्रतां दत्त्वा चतुर्णां भाजपा प्रत्याशीनां विजयी करिष्यति।

विपक्षनेता उक्तवान् यत् महिलासम्माननिधेः नियमाः न स्पष्टाः सन्ति, न च कापि अधिसूचना निर्गता। अत्यन्तं आश्चर्यं यत् सप्ताहद्वयं पूर्वं पारिते आयव्ययके अपि अस्याः योजनायाः उल्लेखः नास्ति। एतादृशी सति प्रश्नः उद्भवति यत् सर्वकारः एतां योजनां कथं आरभेत, के जनाः अस्याः योजनायाः योग्याः भविष्यन्ति इति। सः अवदत् यत् राज्ये प्रायः २२ लक्षं महिलाः सन्ति येषां आयुः १८ वर्षाणां तः ६० वर्षाणां मध्ये अस्ति, ते काङ्ग्रेसस्य प्रतिज्ञानुसारं योग्याः सन्ति। सर्वैः काङ्ग्रेसनेतृभिः अपि स्पष्टतया उक्तं यत् राज्यस्य १८-६० वर्षाणां मध्ये सर्वाभ्यः महिलाभ्यः महिलासम्माननिधिः कमपि नियमं विना दीयते इति। परन्तु मुख्यमन्त्रिणा अद्यतनीया घोषणा स्वयमेव विरोधाभासपूर्णम् अस्ति। सः कथयति यत् ५ लक्षं महिलाः एतां राशिं प्राप्स्यन्ति यस्मिन् ८०० कोटिरूप्यकाणि व्ययितानि भविष्यन्ति। यत्र प्रतिज्ञानुसारं अस्यां योजनायां ४

#हैशटैग इत्यस्य 'इतिहासः' उपयोगः च

हैशटैग 'मूलभूतनियमः' हैशटैग-निर्माणार्थं सरलः नियमः अस्ति । न्यूनतमं शब्दानां प्रयोगं कुर्वन्तु, एकं शब्दं प्रशस्तम्। यतः द्विट्टर् अथवा इन्स्टाग्राम इत्यत्र शब्दसीमाः सन्ति। तस्मिन् भवन्तः फेसबुक इव दीर्घाः स्टेटस् स्थापयितुं न शक्नुवन्ति। यदि एकादशाधिकशब्दाः सन्ति तर्हि एतेषां शब्दानां मध्ये अवकाशः न अवशिष्टः भवेत्। क्रमशः शब्दान् टङ्कयन्तु। # अग्रे च भवतः वचनम्। तस्मिन् कश्चित् अवकाशः न भवेत्। अस्तु, यदि भवान् सामाजिकमाध्यमेषु Social Media इति स्थितिं प्रविशति तर्हि एतयोः शब्दयोः मध्ये एकं स्थानं कृत्वा प्रविशति। परन्तु हैशटैगस्य निर्माणं कुर्वन् एतादृशं लेखनं कार्यं न करोति, तत् #Social Media अथवा #Social_Media इति लिखितव्यम् अस्ति। अण्डरस्कोर् () विशेषवर्णः हैशटैग् मध्ये चाल्यते; अन्ये केचन चिह्नाः हैशटैग् भङ्गयन्ति । १० तमे १२ तमे वा स्नातकपरीक्षापत्रे अपि उत्तरे महत्त्वपूर्णशब्दानां रेखांकनं भवति इति कथ्यते येन परीक्षकः तेषां ध्यानं शीघ्रं प्राप्नोति। अस्माकं सामाजिकमाध्यमभाषायां एतत् वयं हैशटैग्-कारणात् किमपि ट्रेण्डिंग् इति वदामः, तथा च एतत् हैशटैग् इति तर्कयितुं शक्यते । यत् सामाजिकस्थलेषु अतीव लोकप्रियं च अभवत् (यथा वयं पत्रे महत्त्वपूर्णान् विहाय सर्वं लिखितवन्तः, अस्माकं रेखांकनादिकं कर्तुं समयः नासीत्!)....संकलितम् अनुवादितम्, क्रमशः सुधा साठ्ये मुंबई।

sudha_sathaye@yahoo.com

सामाजिकमाध्यमानां सन्दर्भे प्रथमं द्विट्टर् इत्यत्र हैशटैग् इत्यस्य अस्तित्वम् अभवत् । २००७ तमस्य वर्षस्य अगस्तमासस्य २३ दिनाङ्के सायं १२:२५ वादने प्रसिद्धः सामाजिकप्रौद्योगिकीविशेषज्ञः क्रिस मसिना लिखितवान् यत्, "समूहानां कृते # (पाउण्ड्) इत्यस्य उपयोगः कथं भवति । यथा # barcamp [msg] इत्यत्र?" एतत् द्विट्टर् कृत्वा ततः सामाजिकमाध्यमेषु हैशटैग् ट्रेण्डिंग् च आरब्धम्। किञ्चित् अधिकं तकनीकीं भवितुं, अस्य हैश-चिह्नस्य "# इत्यस्य उपयोगः प्रौद्योगिकीजगति १९७८ तमे वर्षात् सङ्गणकप्रोग्रामिगभाषायां "C programming" इति प्रसिद्धः अस्ति । अस्याः भाषायाः निर्माता डेनिस रिची इत्यनेन C भाषायां "# चिह्नस्य उपयोगः कृतः, यत् अद्यत्वे अपि प्रयुक्तम् अस्ति, अन्येषु बहवः प्रोग्रामिगभाषासु "# चिह्नस्य भिन्नाः उपयोगः सन्ति विभिन्नाः विपणनसंस्थाः, कम्पनीपृष्ठानि, सामान्यप्रयोक्तारः वा सर्वे हैशटैग् इत्यस्य उपयोगं कुर्वन्ति ।

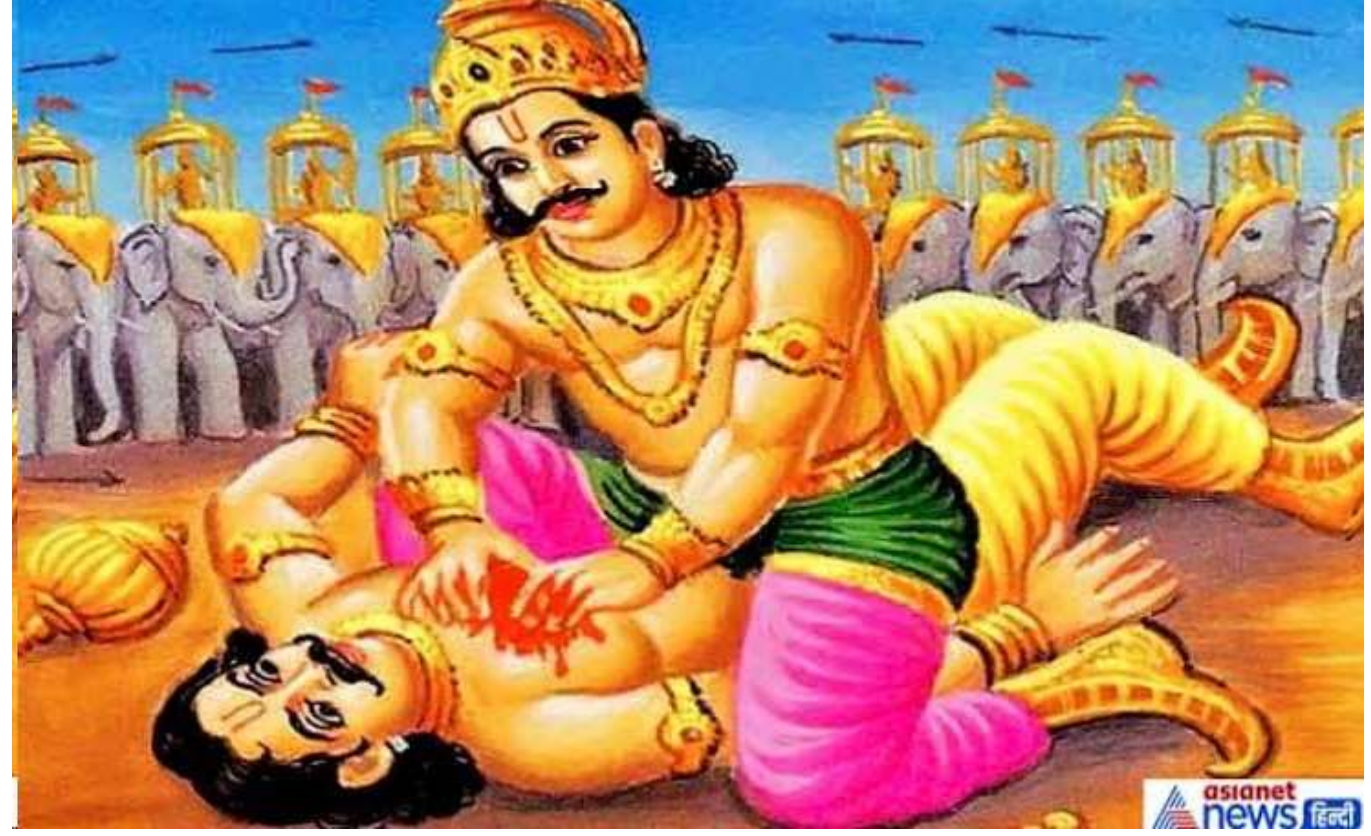
धर्मशालायां भारतेन तृतीये दिने एव विजिता प्रतिस्पर्धा। इंग्लैंडदलं पाली चतुष्पष्टिः धावनांकैः च पराजित्य 4-1तः विजिता श्रृंखला

कुलदीप यादवः स्पर्धायाः, यशस्वी जायसवालश्च श्रृंखलायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. अमित शर्मा। धर्मशालायां जातायां निकष (टेस्ट) क्रिकेट श्रृंखलायाः अन्तिमायां प्रतिस्पर्धायाम् इंग्लैंडदलं पाली चतुष्पष्टिः धावनांकैः च पराजित्य भारतीयदलेन श्रृंखला 4-1तः विजिता। तृतीये दिवसे भारतस्य पाली 477 धावनांकेषु समाप्ता। प्रथमपाल्यां भारतेन 259 धावनांकानाम् अग्रता प्राप्ता। द्वितीयपाल्यामपि इंग्लैंडदलं सम्यक् न क्रीडितवान्। इंग्लैंडदलस्य द्वितीया पाली 195 धावनांकेषु एव समाप्ता। इंग्लैंडपक्षतः जो रुटः इत्यनेन सर्वाधिकं 84 धावनांकाः कृताः, जॉनी बेयरस्टो 39, टॉम हार्टले 20, ओली पोपश्च 19 धावनांकान् कृतवन्तः। अन्ये सर्वे क्रीडकाः असफलाः एव। कन्दुकक्षेपणे भारतस्य रविचंद्रन अश्विनः 5, जसप्रीत बुमराहः 2, कुलदीप यादवः 2, रविन्द्र जडेजा च 1 स्तोभं प्राप्तवान्। इंग्लैंडदलस्य द्वितीया पाली 195 धावनांकेषु समाप्ता। अनेनैव भारतेन इयं प्रतिस्पर्धा पाली चतुष्पष्टिः धावनांकैश्च विजिता। अनेन विजयेन श्रृंखला अपि 4-1तः भारतेन विजिता। अस्यां श्रृंखलायाम् इंग्लैंडदलेन प्रथमा प्रतिस्पर्धा एव विजिता आसीत्। अन्याः भारतेन स्वकीये पक्षे कृताः। कुलदीप यादवः प्रतिस्पर्धायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः, यशस्वी जायसवालश्च श्रृंखलायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः चयनितः।

॥ महाभारतकथा ॥

सप्तदशतमस्य दिवसस्य युद्धं दुशासन-वधञ्च

कर्णस्य नेतृत्वे १७ दिवसीयं युद्धमपि आरब्धम्, प्रातः एव कर्ण-अर्जुनौ सम्मुखम् आगतवन्तौ । तयोः मध्ये घोरं युद्धं प्रचलति स्म, अपरपक्षे भीमः कालवत् कौरव सेनायाः विनाशं करोति स्म । क्रोधाविष्टेन भीमेन कर्णस्योपरि आकर्णं प्रत्यञ्चा आकृष्टं एकस्य अमोघबाणस्य प्रहारं कृतम् , येन कर्णः मूर्च्छितः अभवत् । कर्णं अचेतनं दृष्ट्वा सूतः शल्यः कर्णस्य रथं ततः शीघ्रमेव हतवान् । कर्णस्य रथस्य अन्तर्धानमात्रेण भीमः कौरवानां वधं ततोऽपि द्रुततरवेगेन आरब्धवान् । भीमस्य भयङ्करं विनाशं दृष्ट्वा दुर्योधनः भीमावरोधनाय दुशासनं प्रेषितवान् । तयोः मध्येऽपि घोरं युद्धं प्रारब्धम् । प्रथमं तु तौ बाणैः परस्परं आक्रमणं कृतवन्तौ किन्तु किञ्चित्कालानन्तरं उभौ एव निज-निज रथाभ्यां अवतीर्य गदायुद्धम् आरब्धवन्तौ । अवसरं दृष्ट्वा भीमः दुशासनस्य शिरसि गदाप्रहारं कृतवान् यस्मात् कारणात् सः युद्धक्षेत्रे पतितः। पतनानन्तरं भीमः प्रतिज्ञानुसारं तस्य हस्तद्वयं उद्धृत्य वक्षःस्थलं विदारयित्वा तस्य रक्तपानं प्रारब्धम्

एतस्मिन्नेव क्षणे कर्णःमूर्च्छर्या जागरितः । सः पुनः युद्धक्षेत्रं प्रविश्य युधिष्ठिरेण सह युद्धं प्रारब्धम् । कुपितेन कर्णेन युधिष्ठिरं तस्य सारथिः, अश्वः, रथञ्च व्रणिताः। अपरपक्षे यदा अर्जुनः संसप्तकान् मारयित्वा प्रत्यागतः तदा सः अवगच्छति यत् युधिष्ठिरः युद्धक्षेत्रं त्यक्तवान् इति । अर्जुनः तस्मिन्नेव समये तं द्रष्टुं शिबिरं प्रति गतः। युधिष्ठिरः वेदनाग्रस्तः आसीत्, सः अर्जुनाय सर्वा वार्ता श्रावयति । किञ्चित्कालानन्तरमेव सन्ध्याकालः अभवत्, सप्तदशतमस्य दिनस्य युद्धमपि समाप्तम् । उभे सेने स्वे स्वे शिविरे आगच्छताम्।

हिमसंस्कृतवार्ता: दिल्लीपः, संस्कृतशिक्षकः शिक्षाविभागः हि.प्र.

हेरथ-उत्सवः

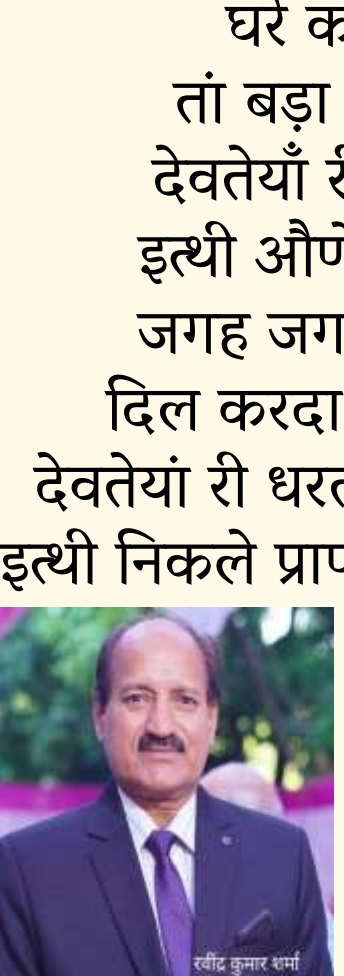
जम्मू-कश्मीरे-केन्द्र-शासित प्रदेशे महाशिवरात्रि इति पर्वरूपेण परिपाल्यमानः हेरथ इति प्रसिद्धोत्सवः। त्रिदिवसीयोत्सवः काश्मीरवासिभिः पण्डितैः सश्रद्धया सोहत्साहेन च परिपाल्यते। अस्मिन् अवसरे अत्रत्याः पण्डिताः वाटक-नाथ इत्यमुं प्रति साष्टाङ्ग प्रणामं कृत्वा भगवतः शिवस्य आराधनां कुर्वन्ति महोत्सवस्य अवसरे परह्यः श्रीनगरे शंकराचार्यस्य मन्दिरे श्रद्धालूनां महान् सम्मर्दः एकत्रितः जातः।

अस्मिन् पर्वणि पण्डिताः प्रसादरूपेण भक्तेभ्यः सम्बन्धिभ्यः मित्रेभ्यश्च सिक्ताः अक्षोटाः ददति । अवधेयास्पदम् अस्ति यत् इदं पर्व कश्मीरोपत्यकायां सामुदायिक समन्वयस्य प्रतीकम् अस्ति। उत्सवस्य द्वितीयः दिवसः सलाम इति रूपेण ज्ञायते। अस्मिन् दिने इस्लाम धर्मावलम्बिनः काश्मीर पण्डितानां गृहं गत्वा तेभ्यः शुभकामनाः ददति।

म्हाचला रे पाहड़ी माहणु

मेहनती बौहत ज़्यादा देखणे रे भोले, म्हाचला रे माहणु क्या मर्द क्या जनानां। खान पान बड़ा सधारण कने पौष्टिक, मुकाबला इन्हारा नी करी सकदा ज़माना। बेजुवां री कढ़ी कने सरुवां रा साग, मदरा दाल कने खाई लेंदे झोल। छाई कने खाई लेंदे छलियां री रोटी, मिली जुली रहन्दे सारे पांदे नी कचोहल। कोई नौकरी करदा कोई त्याहड़ी लांदा, प्यागा ते संजा तक मन लाई ने कमांदा। माल पशुवां री बी करदा बड़ी टहल सेवा, दर्ही दूध क्यू हुंदा बथेहरा डटी कने खांदा। जनानां इथी रियां बड़ी छैल छबिलियां, बोल चाल एहड़ी जियां मिश्री री डलियां। कना झुमके नका बालू पैरें झांझर छणमण करदी, खिड़ खिड़ हसदी लगे जियां खिले गुलाबा री कलियां। घरें कोई आई जाए पथा प्रौहणा, तां बड़ा करदे तिन्हारा आदर सत्कार। देवतेयां री धरती म्हारे म्हाचला रे पाहड़, इथी औणे जो दिल मेरा करदा बार बार। जगह जगह झरने नालू डालां रियां छाँवां, दिल करदा मेरा जे ओहरती किते नी जावां। देवतेयां री धरती देवी देवते रहन्दे इथी बड़े पाहरी, इथी निकले प्राण पंखेरू तिन्हारे चरणा च उम्र बतावां।

रवींद्र कुमार शर्मा नज़दीक डी ए वी स्कूल गांव व डाकघर घुमारवी जिला बिलासपुर हि प्र 174021 9418093882, 7018853800

रमणमहर्षेः विचारसङ्ग्रहः

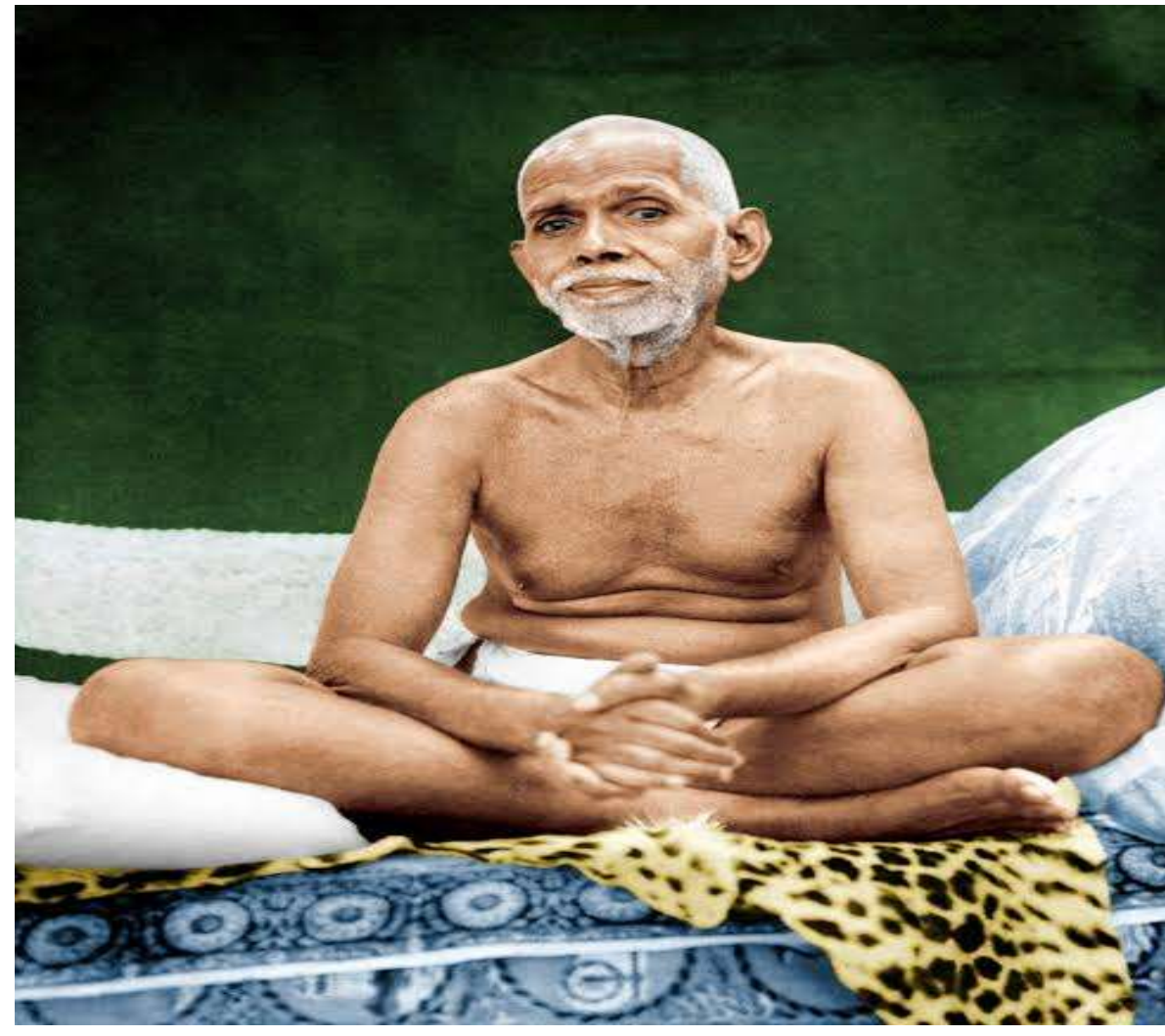
गताङ्गादग्रे

11.शिष्यः- सततं परिवर्तनशीलस्य मनसः कृते आत्मानुभवः कथं शक्यः?

महर्षिः- सत्त्वं (प्रकृतेः त्रिगुणेषु यः विवेकबुद्धेः पावित्र्यस्य च जनकः) मनसः स्वरूपम्। तत् च निर्मलं अविलं च आकाशवत्। अतः मनः वस्तुतः ज्ञानस्वरूपमेव। तद्यदा तस्य नैसर्गिकावस्थामाश्रित्य तिष्ठति तदा तस्य मनः इति नामापि न भवितुं शक्यते। येन एकं वस्तु अपरमिव प्रतीयते तस्य प्रामादिकज्ञानस्य एव नाम मनः इति।

यत् प्रारम्भे पवित्रं ज्ञानस्वरूपं चासीत् तत् मनः तमोगुणस्य (प्रकृतेः जडतासम्पादकगुणस्य) प्रभावेण अज्ञानवशात् स्वस्य ज्ञानस्वरूपं विस्मरति जगद्गुणेण च परिणतं भवति। पुनश्च रजोगुणस्य (प्रकृतेः चञ्चलतावासनाद्युत्पादकगुणस्य) प्रभावेण तत् 'अहं इदं शरीरम् अस्मि' 'इदं जगत् सत्यम्' इत्यादीः कल्पनाः करोति। ततश्च रागद्वेषमूलानि कर्माणि कृत्वा पापपुण्ये अर्जयित्वा तज्जन्य वासनासंस्कारात् पुनः पुनः जन्ममृत्युं प्राप्नोति। तथापि अनेकेषु पूर्वजन्मसु फलासक्तिरहितानि कर्माणि कृत्वा यत् अपापं भूतं तन्मनः सद्गुरुमुखात् शास्त्रोपदेशं श्रुणोति। तद्विषये चिन्तनं करोति तथा च आत्मरूपस्य प्राप्त्यर्थं ध्यानमार्गेण 'अहं ब्रह्मास्मि' इत्यस्य महावाक्यस्य निदिध्यासनम् अवलम्बते। एवंरीत्या तमोगुणप्रभावात् मनसः जगद्गुणेण परिणमनं पुनश्च रजोगुणप्रभावेण तस्मिञ्जगति भ्रमणं निरुद्धं भवति। एतेन मनः अवचलतां सूक्ष्मावस्थां च प्राप्नोति। रजस्तमसोः प्रभावेण यदशुद्धं जातम् अस्ति तस्य मनसः कृते अतिसूक्ष्मस्य अविचलस्य आत्मनः अनुभवः न शक्यः यथा कौशेयं मृदुवस्त्रं प्रघणेन न सीवितुं शक्यम् अथवा वातेन कम्पमानायाः दीपशिखायाः प्रकाशेन सूक्ष्मवस्तुनां दर्शनम् अशक्यं भवेत् तद्वत्। तथापि उपर्युक्तेन निदिध्यासनेन यत् सूक्ष्मताम् अविचलतां च गतं तस्य मनसः आत्मानन्दः प्रकाशितो भवति। मनसः अभावे न कोपि अनुभवः शक्यः। यन्मनः पवित्रं अत्यन्तं सूक्ष्मवृत्तिधारणाय समर्थं च तेन ब्रह्माकारवृत्तिं धृत्वा आत्मानन्दः अनुभूयते। तदा स्वस्य आत्मा एव ब्रह्म इति अनुभूतिः भवति।

12.शिष्यः- किं सांसारिकावस्थायां यत्र स्वस्य प्रारब्धानुसारं मनः अनेकानि कार्याणि करोति, एषः आत्मसाक्षात्कारः शक्यः? महर्षिः- नाटके यद्यपि कश्चन ब्राह्मणः विविधाः भूमिकाः करोति तथापि तस्य मनः 'अहं ब्राह्मणः अस्मि' इत्येनं विचारं सः कदापि न त्यजति। तथैव मनुष्यः 'अहम् आत्मरूपः अस्मि' इत्येनं दृढज्ञानेन सांसारिककर्मसु रतः भवेत्। 'अहम् इदं शरीरम् अस्मि' एनं मिथ्याविचारं कदापि नानुपालयेत्। यदि मनः कदापि एतस्मात् दृढज्ञानात् भ्रश्यति तदा अनुक्षणं जनः पृच्छेत् 'अहं न शरीररूपः ; कोऽहम्?' तथा च स्वस्य मनः पुनः तस्यां पूर्वस्यां पवित्रावस्थायां स्थापयेत्। कोऽहम्? इत्येषा विचारणा दुःखनिवृत्तये परमानन्दप्रापणाय च प्रधानं साधनम्। एतेन क्रमेण मनः यदा शान्तिं गच्छति तदा आत्मानुभवः प्रत्यहं विना स्वयमेव प्रकाशितो भवति। ततः अग्रे ऐन्द्रियविषयसुखं दुःखं वा मनसि प्रभावं न जनयेत्। सर्वे अनुभवाः आसक्तेः अभावात् स्वप्नवत् भासेरन्। स्वस्य आत्मरूपस्य सर्वदा अविस्मरणमेव यथार्थक्तिः योगः ज्ञानं सर्वाणि तपोसि च एतत् ऋषीणां शासनम्।

13.शिष्यः- व्यवहारे यदा कर्माणि क्रियन्ते तदा "वयं एतेषां कर्मणां कर्तारः तेषां फलस्य भोक्तारः अपि न स्मः। एतानि कर्माणि साधनभूतैः कायवाङ्मनोभिः एव क्रियन्ते" एवं चिन्तयन्तः किं वयम् अनासक्तिभावेन तिष्ठेम?

महर्षिः- यदि मनः आत्मनि एव स्थाप्यते य आत्मा मनसः दैवतम् एव; पुनश्च आत्मानं त्यक्त्वा तत् कदापि न बहिर्गच्छति, सांसारिकविषयान् प्रति पूर्णतः उदासीनं च भवति, तर्हि तन्मनः कथं उपर्युक्तं विचारं कर्तुं प्रभवेत्? किम् एतादृशं विचारकरणम् अपि न बन्धनाय? संस्काराणां कारणात् यदि एतादृशविचाराः उद्भवन्ति तर्हि तेषाम् अनुगमनाय मनसे न अनुमतिः दातव्या। प्रत्युत तस्य आत्मन्येव निबन्धनाय जगद्गुणानां विषये औदासीन्यधारणाय च प्रयतितव्यम्। मनसि 'किम् एतत् उत्तमम्? उत किम् तत् उत्तमतरम्? किम् एतत् कर्तुं शक्येत?' एतादृशानां विचाराणां कृते स्थानं न देयम्। प्रत्युत तेषां जननात् पूर्वमेव सावधानं स्थित्वा मनः तस्य स्वाभाविकावस्थायाम् नाम आत्मनि एव रक्षेत्। यदि एतादृशानां विचाराणां कृते स्थानं दद्याम तर्हि मनः स्वम् अस्माकं मित्रमिव दर्शयित्वा वस्तुतः शत्रुवत् अस्मान् नाशयेत्। आत्मविस्मृतेः कारणात् एव एतादृशविचाराः प्रभवन्ति विविधदोषान् च जनयन्ति खलु?

यद्यपि एतत् सत्यं यत् विवेकम् आश्रित्य "अहम् अकर्ता, सर्वकर्माणि इन्द्रियैरेव क्रियन्ते" एतादृशं विचारकरणम् मनसः वासनाविचारान् प्रतिबन्धाति तथापि एतदपि किं नानुगम्यते यत् यदा मनः वासनाविचारान् करोति तदा एव एतादृशविवेकेन तस्य निबन्धनस्य आवश्यकता उत्पद्यते? आत्मनि एव संस्थापितं मनः किम् 'अहम्' इति अथवा 'संसारे एवंरीत्या अहं वर्तेय' इति विचारं कर्तुं प्रभवेत्?

सर्वप्रकारेण ईश्वररूपस्य आत्मनः कदापि विस्मरणं मा भवेत् एतदर्थं प्रयतेत्। एतस्मिन् कृते सर्वमेव सम्पादितं भवति। मनः आत्मानं विहाय कस्मिन्नपि कार्ये न नियोजयेत्। प्रारब्धकर्मवशात् यद्यपि जनः उन्मत्तवत् कर्माणि कुर्यात् तथापि मनः सदैव आत्मन्येव रक्षित्वा 'अहं करोमि' इति विचारस्य उत्पत्त्यर्थम् अवकाशः एव न दद्यात्। किम् अगणिताः भक्ताः 'अहं करोमि' इति विचारम् अनाश्रित्य तेषां सर्वाणि सांसारिककर्माणि न आचरितवन्तः?

श्री अभिजित् तोडकरः
सुभाषितशिक्षणप्रमुखः
संस्कृतभारती,
पश्चिममहाराष्ट्रप्रान्तः।

धारावाहिकी गीताप्रश्नोत्तरी - १३

अर्जुनः- भगवन्! तस्य स्थितप्रज्ञस्य उपवेशनादिकञ्च कथं भवेद्वा? श्रीकृष्णः- पार्थ! यथा कच्छपः चत्वारि पदानि, ग्रीवां, लाङ्गलं च एतानि अङ्गानि संकुच्य, संहृत्य वा उपविशति, तथैव सः कर्मयोगी अपि सर्वाणि इन्द्रियाणि, मनः च सांसारिकविषयेभ्यः उपसंहृत्य ससुखं तिष्ठति, तदा तस्य प्रज्ञा स्थिरा, प्रतिष्ठिता वा भवति।

अर्जुनः- तानि इन्द्रियाणि विषयेभ्यः उपरतानि इति कदा ज्ञायन्ते, भगवन्?

श्रीकृष्णः- यद्यपि बाह्यविषयान् त्यजतः देहाभिमानिनः मनुष्यस्य अपि विषयास्तु निवर्तन्ते, तथापि तेषु विषयेषु या प्राक्तनी रसबुद्धिः, सुखभोगबुद्धिः वा, सा सहजतया न निवर्तते। परन्तु परमात्मानं प्राप्तवतः स्थितप्रज्ञस्य पुरुषस्य रसबुद्धिः सर्वथा हि निवर्तते।

अर्जुनः- रसबुद्धिः स्यात् नाम, अनया कस्य का हानिः?

श्रीकृष्णः- नहि भ्रातः! रसबुद्धौ सत्यां साधनपरायणस्य धीमतः पुरुषस्यापि इमानि प्रमाथीनि इन्द्रियाणि मनः विषयान् प्रति बलपूर्वकं हरन्ति। अतः इयं रसबुद्धिः साधनपरायणस्य मनुष्यस्य कृते महती बाधिका एव भवति।

अर्जुनः- तर्हि भगवन्! अस्याः रसबुद्धितः निवृत्यर्थं कर्मयोगिभिः किं कर्तव्यम्?

श्रीकृष्णः- यः कर्मयोगी साधकः, सः सर्वाणि इन्द्रियाणि स्ववशीकृत्य मम परायणः सन् तिष्ठेत्, अर्थात् मामेव आश्रित्य निश्चिन्तः भवेत्। एतादृशस्य साधकस्य बुद्धिः हि प्रतिष्ठिता भवति।

अर्जुनः- हे प्रभो! त्वत्परायणतायाः अभावे किं स्यात्?

श्रीकृष्णः- पार्थ! मत्परायणतायाः अभावे विषयाणां, भोगानां च विषयेषु स्मरणचिन्तनादिकं भविष्यति।

अर्जुनः- विषयाणां चिन्तनेन का हानिः भगवन्?

श्रीकृष्णः- हानिः तु भविष्यति एव, यतोहि विषयाणां चिन्तनेन तेषु विषयेषु रागः, आसक्तिः वा उत्पत्स्यते।

अर्जुनः- तेन विषयरोगेण किं भवेत् भगवन्?

श्रीकृष्णः- तस्मात् विषयरोगात् तान् विषयभोगान् लब्धुम् अन्तःकरणे कामना उत्पत्स्यते।

अर्जुनः- कामनायाः उत्पत्तौ का बाधा?

श्रीकृष्णः- यदि कामनापूर्तिः न सम्भवेत् तर्हि सहजतया ततः क्रोधः अभिजायते।

अर्जुनः- क्रोधः तु स्वाभाविकः एव, यतोहि वयं क्षत्रियाः ननु? विना क्रोधं युद्धमपि तु न सम्भवति किल?

श्रीकृष्णः- नहि पार्थ! क्षत्रियाणां कृते मात्रं किम्, अपि तु प्राणिमात्रस्य कृते क्रोधः दोषाय। क्रोधात् तु सम्मोहः भवति, अर्थात् क्रोधे जायमाने सति तु मूढता हि वर्धते।

अर्जुनः- मयि मूढता हि आगच्छेत् नाम, युद्धात् तु इयमेव वरं स्यात् मत्कृते। सम्मोहात् किं स्यात् वा अन्यत् भगवन्?

श्रीकृष्णः- अर्जुन! त्वं मे वचनम् अभिज्ञातुं प्रयत्नं कुरु। तव हिताय हि अहम् एवं वदन् अस्मि। सम्मोहे प्राप्ते सति किं कर्तव्यं, किञ्च न इति स्मृतिः लुप्ता भविष्यति। त्वम् अत्र किमर्थम् आगतः असि इति विषयस्यापि स्मरणं न भविष्यति।

अर्जुनः- अस्तु, यदा स्मृतिः नष्टा स्यात्, तदा किं भवेत् भगवन्?

श्रीकृष्णः- अर्जुन! स्मृतौ नष्टायां बुद्धिः नष्टा भविष्यति। साम्प्रतं मया किं करणीयं, किञ्च न इति इयं विवेकशक्तिः निश्चेतुम् असमर्था भविष्यति।

अर्जुनः- बुद्धौ नष्टायां चेत् भगवन्?

श्रीकृष्णः- बुद्धौ नष्टायां मनुष्यस्य स्वस्थानात् निश्चितरूपेण पतनं भविष्यति इति, शुभम्।

(गीता- २/५८-६३), (अनुवर्तिष्यते)

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

बाङ्गलाभाषा

बाङ्गलादेशे, भारतस्य पश्चिमवङ्गराज्ये, त्रिपुरा-असमराज्ययोः केषुचित् मण्डलेषु च जनाः वङ्गभाषया व्यवहरन्ति। भाषापरिवारदृष्ट्या इयं हिन्द-युरोपीयभाषापरिवारस्य सदस्या। अस्मिन् परिवारे विद्यमानाः अन्याः भाषाः - हिन्दी, नेपाली, पञ्जाबी, गुजराती, असमिया, ओडिया, मैथिली इत्यादयः। वङ्गभाषया

सम्भाषणकर्तृणां सङ्ख्या अस्ति २३ कोटिपरिमितम्। विश्वस्य अधिकैः जनैः भाष्यमाणासु भाषासु वङ्गभाषा षष्ठे स्थाने विद्यते। बाङ्गलादेशं भारतञ्च विहाय विश्वस्य अन्येषु भागेषु अपि अनया भाषया सम्भाषणकर्तारः अधिकाः सन्ति। उद्भवः भारतस्य अन्याः भाषाः इव वङ्गभाषायाः अपि उत्पत्तिकालः सामान्यतः १० शतकम्। मगधभाषातः पृथग्रूपस्य प्राप्तेः अनन्तरम् एव अनया भाषया गीतादीनां रचनस्य आरम्भः

जातः। इयं भाषा जनानां भावानां विचाराणाम् अभिव्यक्तेः साधनं जातम्। कालक्रमेण काव्यग्रन्थानां धर्मदर्शनादीनां विषये कृतयः रचिताः जाताः। अद्यत्वे भारतीयभाषासु इयं भाषा उन्नतस्थाने विद्यते। भारते अधिकैः जनैः भाष्यमाणासु भाषासु द्वितीयस्थाने वर्तते वङ्गभाषा। भारतस्य राष्ट्रगीतं राष्ट्रगानञ्च वङ्गभाषया एव रचितमस्ति। राष्ट्रगीतं 'वन्दे मातरम्' बङ्किमचन्द्रचटर्जिवर्येण राष्ट्रगानं 'जनगणमन' रबीन्द्रनाथठाकुरेण रचितम्।

